

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ

«РОЖИЩЕНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

**ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С. З. ГЖИЦЬКОГО»**

КОНЯРСТВО

ПРОГРАМА

**освітнього компонента (навчальної дисципліни)
підготовки фахівців ОПС фаховий молодший бакалавр
спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва**

**Рожиче
2022**

Укладач:

Галина МОСІЙЧУК, викладачка ВСП «Рожищенський фаховий коледж
ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького»

Рецензенти:

Любов КОВАЛЬЧУК, Леся КУДЕНЧУК, викладачки ВСП
«Рожищенський фаховий коледж ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького»

Програма обговорена на засіданні циклової комісії
технологічних дисциплін

Протокол від 25 липня 2022 року № 7

Голова циклової комісії Любов КОВАЛЬЧУК

Рекомендовано Педагогічною радою ВСП «Рожищенський фаховий коледж
ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького»

Протокол від 25 серпня 2022 року № 11

ОПИС ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТА (НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

“Конярство”

<i>Галузь знань</i>	20 Аграрні науки і продовольство
<i>Спеціальність</i>	204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

<i>Освітньо-професійний ступінь</i>	Фаховий молодший бакалавр
-------------------------------------	---------------------------

<i>Загальна кількість годин</i>	60
---------------------------------	----

Форма організації освітнього процесу та види навчальних занять, обсяг годин:

<i>Навчальні заняття:</i>	
<i>Лекції</i>	24
<i>Практичні заняття</i>	10

<i>Самостійна робота</i>	26
--------------------------	----

<i>Форма підсумкового контрольного заходу</i>	залік
---	-------

ВСТУП

Програмою освітнього компонента (навчальної дисципліни) “Конярство” передбачено вивчення походження і еволюції коня, морфологічних і фізіологічних особливостей коней, класифікації порід, оцінювання екстер’єру, конституції і продуктивності, сучасного рівня селекційної роботи та технологій утримання, догляду, годівлі і тренінгу.

Міждисциплінарні зв’язки: “Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин”, “Основи генетики і селекції сільськогосподарських тварин”, “Розведення сільськогосподарських тварин”, “Технологія відтворення сільськогосподарських тварин”, “Годівля сільськогосподарських тварин”, “Організація виробничої та бізнесової діяльності”.

Під час викладання матеріалу слід використовувати сучасні досягнення науки з розведення коней, передового досвіду щодо технології утримання, догляду, годівлі, організації тренінгу та випробувань на іподромах, а також використання в медицині, ветеринарії і фармакології.

Метою викладання навчальної дисципліни (освітнього компонента) є надання здобувачам освіти спеціальних знань і вмінь щодо вивчення основних питань вирощування, годівлі, утримання та тренінгу коней, набуття практичних навичок з оцінювання екстер’єру, конституції, продуктивних і племінних якостей коней, сідлання та запрягання тварин.

Для активізації пізнавальної діяльності студентів та оптимального засвоєння навчального матеріалу на заняттях потрібно використовувати натуральні об’єкти, наочні посібники, а також технічні засоби навчання, різноманітні інформаційні та комп’ютерні системи, поєднуючи традиційні методи навчання з елементами інноваційних технологій, залучати для бесід і доповідей з окремих питань наукових працівників, керівників підприємств різних форм власності, проводити практичні заняття, виробничу практику та екскурсії на кінні заводи, іподроми, ферми племінних коней, кінноспортивні бази (школи).

Для занять викладач має використовувати чинні нормативні документи державних органів, сучасні розробки і матеріали наукових установ України та інших держав.

Важливе значення для оволодіння навчальним матеріалом має самостійна робота студентів. На самостійну роботу відводиться частина теоретичного матеріалу нескладного за змістом і невеликого за обсягом.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- класифікацію та характеристику порід коней, поширених в Україні;
- технологію утримання, догляду, годівлі і тренінгу коней;
- умови випробування коней;
- основи селекції коней;

уміти:

- оцінювати екстер’єр, робочу та племінну цінність коней;

- вести облік племінної роботи;
- планувати розвиток галузі, використовувати передовий досвід вітчизняної і зарубіжної науки та практики.

Структура навчальної дисципліни є орієнтовною. Під час складання навчальної програми викладач може змінювати кількість годин, що відводиться на вивчення окремих тем, з обов'язковим збереженням загальної кількості годин, передбачених навчальним планом. Внесені зміни мають бути обговорені на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ		Тема		Обсяг годин для окремих видів навчальних занять і самостійної роботи			
№	назва	№	назва	лекції	практичні заняття	самостійна робота	разом
1	2	3	4	5	6	7	8
			Вступ		-	-	-
1.	Конституція, екстер'єр та інтер'єр коней			2	2	2	6
Всього за розділ				2	2	2	6
2.	Породи коней			2	-	-	2
Всього за розділом				2	-	-	2
3.	Відтворення коней	3.1.	Біологічні особливості розмноження коней	2	2	2	6
		3.2	Вирощування молодняку коней	2	-	2	6
Всього за розділ				4	2	4	10
4.	Годівля і утримання коней			2		2	4
Всього за розділ				2		2	4
5.	Використання коней	5.1.	Робоча продуктивність	2	2	2	6
		5.2.	М'ясна продуктивність	2		2	4
		5.3.	Молочна продуктивність	2		2	4
		5.4.	Табунне конярство	2		2	4
		5.5.	Кінний спорт і туризм	2	2	2	6
		5.6.	Використання коней в інших галузях народного господарства	-	-	2	2
Всього за розділ				10	4	12	26
6.	Племінна робота в конярстві	6.1.	Організація і завдання племінної роботи	2	2	4	8
		6.2.	Державні заходи з організації і розвитку конярства	2		2	4
Всього за розділ				4	2	6	12
Разом годин з навчальної дисципліни				24	10	26	60

ВСТУП. КОНСТИТУЦІЯ, ЕКСТЕР'ЄР ТА ІНТЕР'ЄР КОНЕЙ

Значення дисципліни, її зміст. Значення коней для народного господарства. Історія і перспективи розвитку конярства в Україні та світі. Розвиток приватного конярства на сучасному етапі і заходи щодо його поліпшення.

Кращі господарства України з розведення, використання і випробування коней.

Економічна ефективність галузі. Значення одомашнення тварин у розвитку людського суспільства. Походження і одомашнення коней. Дикі родичі коней. Біологічні особливості коней. Етологія коней та фактори, що формують її складові. Основні напрями розвитку конярства: племінне, користувальне, проективне, спортивне. Доместикаційні зміни коней.

Завдання дисципліни та зв'язок з іншими спеціальними та біологічними дисциплінами.

Ознаки, за якими визначаються типи конституції. Методи і принципи оцінювання екстер'єру коней різного призначення. Статі коней, вади тіла та недоліки екстер'єру.

Алюри, їх різновидності. Мاستі і відмітини, їх біологічне і пізнавальне значення. Вікові зміни та статеві відміни екстер'єру коней. Статевий диморфізм. Визначення віку коней по зубах. Інтер'єр коней різних порід. Зоотехнічна виводка коней. Ознаки, які слід враховувати під час вибору коня.

Практичне заняття 1

Ознайомлення з правилами техніки безпеки під час роботи з кінями. Вивчення мастей, опис відмітин і прикмет, вад і недоліків. Фотографування коней, взяття промірів тіла, необхідних для запису в каталог. Визначення віку коней по зубах. Визначення живої маси коней за промірами.

2. ПОРОДИ КОНЕЙ

Сучасний стан породного складу коней. Еволюція порід коней та принципи їх класифікації: ваговозні, упряжні, рисисті, верхово-упряжні, верхові. Планові породи коней України.

Перші поні-клуби Європи та в Україні, принципи функціонування їх за призначенням. Необхідність комплексного оцінювання вивчення кожної породи і правильність її вибору.

Характеристика породи: місце та методи виведення, особливості екстер'єру, працездатність, показники молочної і м'ясної продуктивності, структура породи – типи, лінії, родини. Бажані типи коней і методи їх створення.

Основні напрями селекції, зона поширення, провідні кінні заводи та племрепродуктори в Україні.

3. ВІДТВОРЕННЯ КОНЕЙ

3.1. Біологічні особливості розмноження коней

Показники відтворення поголів'я коней в Україні у сучасному аспекті. Статева охота, методи виявлення охоти у кобил і парувальний вік коней. Тривалість племінного використання жеребців і кобил. Статева циклічність, парувальний сезон, способи стимуляції охоти, овуляції у кобил, міграція зиготи.

Способи парування: ручне, варкове, косячне. Навантаження на жеребця за різних способів парування.

Штучне осіменіння кобил і трансплантація ембріонів. Підготовка інструментів та взяття сперми.

Підготовка до парувальної кампанії: вимоги до організації парувальної кампанії, підготовка кобил і жеребців до парування, годівля та утримання їх у період підготовки до парування, особливості парувальної кампанії для робочих коней. Жеребність. Методи діагностування жеребності: ректальний та вагінальний; аборти та їх профілактика.

Жереблення, догляд за кобилою і лошам після жереблення. Правила присвоєння кличок лошатам. Документи обліку з відтворення коней.

Практичне заняття 2

Вивчення техніки парування кобил і методів діагностування жеребності.
Ознайомлення із документацією з відтворення коней.

3.2. Вирощування молодняку коней

Закономірності росту і розвитку молодняку. Вирощування лошат-сисунів. Підгодівля підсисних кобил і лошат. Відлучення лошат і вирощування молодняку після відлучення. Диференційована годівля жеребчиків і кобилок, що відібрані на плем'я.

Утримання молодняку на пасовищах і левадах. Груповий тренінг. Заїздка лошат робочих коней. Індивідуальний тренінг.

Догляд за кінцівками і копитами. Розчищення копит. Припасування підкови і вимоги до неї. Оцінювання та відбір ремонтного молодняку. Контроль за розвитком молодняку.

4. ГОДІВЛЯ І УТРИМАННЯ КОНЕЙ

Потреба коней у поживних речовинах, норми годівлі, техніка годівлі, особливості годівлі коней.

Корми, що переважають у годівлі коней, санітарно-гігієнічні вимоги до них. Способи підготовки кормів до згодовування. Пророщування зерна для коней.

Хвороби, що спричинюють корми і порушення техніки годівлі та напування.

Утримання коней. Будова конюшні та її обладнання, санітарно-гігієнічні вимоги до неї. Предмети догляду за кінями. Догляд за копитами, розчищення і кування коней. Особливості утримання та догляду кобил, жеребців та робочих коней різного фізіологічного стану.

5. ВИКОРИСТАННЯ КОНЕЙ

5.1. Робоча продуктивність

Показники робочих якостей коней: сила тяги, вид роботи (легка, середня, важка), швидкість руху, потужність і витривалість коня.

Фактори, що впливають на працездатність: жива маса, вік, вгодованість, тип тілобудови, темперамент, умови роботи і режим дня на польових і транспортних роботах, заїздка і тренування робочих коней.

Упряж, її види та елементи, правила зберігання і догляд за нею. Види запряжок. Сідла, їх будова і види. Правила сідлання коней і посадки на них вершника.

Кінські вози і качалки, причіпний інвентар, його використання і зберігання.

Техніка безпеки під час догляду та роботи з кінями.

Практичне заняття 3

Вивчення основних елементів упряжі.

Ознайомлення з видами сідел та запряжок (однокінна, парокінна, багатокінна). Ознайомлення з правилами сідлання та запрягання коней і управління ними.

5.2. М'ясна продуктивність

Кінське м'ясо як продукт харчування. Хімічний склад, калорійність, біологічна і харчова цінність конини. Формування м'ясних якостей залежно від віку, породи та вгодованості коня.

Організація м'ясного табунного конярства. Нагул і відгодівля коней.

Категорії вгодованості м'ясних коней. Вік реалізації. Забійний вихід.

Розрубка кінських туш. Сорти конини. Зберігання конини. Резерви виробництва конини. Виробництво і собівартість м'яса табунного конярства.

5.3. Молочна продуктивність

Морфологічні особливості будови вим'я і молоковіддачі у кобил. Форми вим'я. Техніка ручного та механізованого доїння кобил. Молоко кобил, його хімічний склад та поживна цінність.

Молочна продуктивність кобил залежно від породи, віку, годівлі, періоду лактації. Кумис як цінний продукт харчування, його дієтичні та лікувальні властивості. Виробництво кумису, способи його виготовлення.

5.4. Табунне конярство

Організація і форми табунного конярства. Біологічні особливості табунних коней.

Формування і розміри табунів; облік у табунному конярстві. Таврування коней.

Обтяжка молодняку. Догляд за копитами, гривною і хвостом. Утримання табунних коней у різні сезони.

Особливості парувальної кампанії у табунному конярстві. Утримання і годівля підсисних кобил, час і техніка відлучення лошат.

Спороди і обладнання за різних форм ведення табунного конярства. Економічна ефективність табунного конярства.

5.5. Кінний спорт і туризм

Стан і перспективи розвитку кінного спорту і туризму. Сучасні види кінного спорту: класичні – виїздка, конкури (долання перешкод), триборство; стипль-чез, кінні пробіги, змагання на трійках, тачанках, багатокінні запряжки, вольтижування, скачки – гладкі, бар'єрні; національні і кінноспортивні ігри, польові випробування. Організація і робота кінноспортивних баз. Тоталізатори. Класифікація призів, що розігруються серед коней рисистих порід. Екіпірування коней і наїзників у період тренувань та випробувань коней в іподромній індустрії.

Правила проведення змагань. Організація суддівської колегії.

Вирощування і тренування спортивних коней.

Вимоги до спортивних коней і принципи їх відбору.

Тренування і підготовка спортивних коней до змагань.

Зоотехнічний, ветеринарний, фізіологічний та антидопінговий контроль у кінному спорті. Роль кінних заводів, ДЗС (державні заводські стайні), іподромів, кінноспортивних шкіл у розвитку кінного спорту.

Практичне заняття 4

Ознайомлення з організацією проведення випробувань коней і ветеринарним контролем під час випробувань.

5.6. Використання коней в інших галузях народного господарства

Коні як донори крові для виготовлення лікувальних і профілактичних сироваток проти гангрені, дифтерії, ботулізму. Виробництво сироватки жеребних кобил (СЖК) – як біологічного стимулятора багатоплідності овець і корів.

Використання коней для профілактики і лікування опорно-рухового апарату в медицині. Кінна поліція, особливості використання коней для охорони правопорядку.

6. ПЛЕМІННА РОБОТА В КОНЯРСТВІ

6.1. Організація і завдання племінної роботи

Методи розведення коней. Принципи добору і підбору. Племінний облік у конярстві. Особливості добору за походженням і типовістю, промірами, екстер'єром і конституцією, працездатністю, молочною і м'ясною продуктивністю. Бонітування коней. Розведення за лініями. Маточні родини. Принципи виведення нових порід коней. Поліпшення коней різних порід за чистопородного розведення та схрещування. Правила, техніка і облік заводських та іподромних випробувань, їх роль у селекції. Виставки і виводки коней.

Практичне заняття 5

Ознайомлення з технікою бонітування коней. Взяття промірів необхідних для бонітування. Вивчення форм племінного обліку.

6.2. Державні заходи з організації і розвитку конярства

Організація управління конярством в Україні. Корпорація “Конярство України”, асоціація “Укрконепром”, “Укрплемоб'єднання” та його обласні структури, кінні заводи, державні заводські стайні, іподроми, племрепродуктори, ферми племінних і робочих коней.

Організація маркетингових заходів щодо проведення виставок та аукціонів. Експорт коней.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Основним завданням навчальних закладів на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості фахівця, здатного до самостійного

підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Щоб залучити студента до активного здобуття знань неocenенною є роль самостійної роботи.

В Орієнтовній структурі навчальної дисципліни до кожного розділу вказано кількість годин, відведена на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливості розвивати педагогічно-доцільну лінію співпраці та перетворити свій предмет на засіб формування всебічно розвиненої особистості студента.

Визначені теми самостійного вивчення мають бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні предметної (циклової) комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА І ДЖЕРЕЛА

1. Бусенко О. Т., Скоцик В. Є., Маценко М. І. та ін. Технологія виробництва продукції тваринництва: підручник. Київ: Агроосвіта, 2013.
2. Гопка Б. М., Судай В. Д., Скоцин В. Є. Нетрадиційне конярство: навчальний посібник. Київ : Вища освіта, 2008.
3. Гопка Б. М., Скоцин В.Є., Павленко П. М., Хоменко М. П., Колот В. І. Практикум з конярства: навчальний посібник. Київ, 2011.
4. Гопка Б. М., Хоменко М. П., Павленко П. М. Конярство: підручник. Київ: Вища освіта, 2004.
5. Губарева Л. Конярство: електронний посібник. Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2022.
URL: <https://vukladach.pp.ua/MyWeb/manual/tvarunnuztvo/koniarstvo/Golovna/Golovna.htm>
6. Мартишин Л. І., Мартишин І. В., Коваль І. І Розведення сільськогосподарських тварин: навчальний посібник. Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2021.
7. Павлюк М. В. Технологія відтворення сільськогосподарських тварин: навчальний посібник. Київ: НМЦ «Агроосвіта», 2017.
8. Патрєва Л. С., Коваль О. А. Технологія виробництва продукції тваринництва: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017.
9. ІНСТРУКЦІЯ з ведення племінного обліку в конярстві.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0993-03#Text>
10. ПОЛОЖЕННЯ про централізований племінний облік у конярстві.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0994-03#Text>
11. НАКАЗ Про затвердження нормативно-правових актів щодо бонітування племінних коней і племінного обліку в конярств.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0992-03#Text>
12. НАКАЗ Про запровадження ідентифікації і реєстрації коней.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0362-05#Text>
13. НАКАЗ Про затвердження Правил випробувань племінних коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іподромах України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-11#Text>